

  					
The Role of Observation and Reinforcement in the Formation of Raskolnikov's Character in Crime and Punishment Based on Albert Bandura's Theory					
Neda Yans¹•					
<i>.1 • Postdoctoral Research in Persian Language and Literature, Razi University, Kermanshah, Iran</i>					
	Home Page: https://sanad.iau.ir/journal/cp URL: https://sanad.iau.ir/Journal/cp/Article/1209907 DOI: https://doi.org/10.82548/6M6S-1G75				
  					
<table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <th style="width: 30%;">Article Information</th> <th>ABSTRACT</th> </tr> <tr> <td> Article History: Received; 2025/06/16 Revised; 2025/07/15 Accepted; 2025/07/15 Published; 2025/09/11 Article Type: Article Research Subject Area: Psychology of Literature ● Corresponding Author: Neda Yans E-mail: Neda.yans.2016@gmail.com ORCID: 0000-0003-1524-6479 </td> <td> Fyodor Dostoevsky's psychological masterpiece Crime and Punishment presents a profound picture of the internal human conflict caught in moral and social doubts. Based on Albert Bandura's social learning theory, this article attempts to analyze the gradual process of Raskolnikov's character and behavior formation from the perspective of concepts such as observation, modeling, and reinforcement. In a dynamic process between external actions and internal motivations, Raskolnikov gradually comes to believe that it is possible to violate moral principles in order to achieve a noble goal through observing the power-seeking, self-interested, and immoral behaviors of those around him (such as Napoleon, Svidrigailov, and Luzhin) and their consequences. This understanding, influenced by social reinforcements (admiration of power) and personal failures, leads to his decision to commit murder. However, after committing the crime, encountering negative reinforcements (such as remorse, social rejection, mental illness) and observing Sonya's sacrifice, love, and religious belief, creates a turning point in him and the process of his psychological reconstruction begins. By presenting numerous examples from the novel's text and analyzing them carefully within Bandura's theoretical framework, the article shows how observational learning and the reinforcement system can be drivers and inhibitors of complex human behaviors. Ultimately, the present psychological reading leads not only to a clearer understanding of the logic of the character's behavior, but also to a deeper understanding of the function of psychological theories in the analysis of classical literary texts. KEYWORDS: Raskolnikov, Bandura, social learning, reinforcement, observation, Dostoevsky, literary psychology. </td> </tr> </table>		Article Information	ABSTRACT	Article History: Received; 2025/06/16 Revised; 2025/07/15 Accepted; 2025/07/15 Published; 2025/09/11 Article Type: Article Research Subject Area: Psychology of Literature ● Corresponding Author: Neda Yans E-mail: Neda.yans.2016@gmail.com ORCID: 0000-0003-1524-6479	Fyodor Dostoevsky's psychological masterpiece Crime and Punishment presents a profound picture of the internal human conflict caught in moral and social doubts. Based on Albert Bandura's social learning theory, this article attempts to analyze the gradual process of Raskolnikov's character and behavior formation from the perspective of concepts such as observation, modeling, and reinforcement. In a dynamic process between external actions and internal motivations, Raskolnikov gradually comes to believe that it is possible to violate moral principles in order to achieve a noble goal through observing the power-seeking, self-interested, and immoral behaviors of those around him (such as Napoleon, Svidrigailov, and Luzhin) and their consequences. This understanding, influenced by social reinforcements (admiration of power) and personal failures, leads to his decision to commit murder. However, after committing the crime, encountering negative reinforcements (such as remorse, social rejection, mental illness) and observing Sonya's sacrifice, love, and religious belief, creates a turning point in him and the process of his psychological reconstruction begins. By presenting numerous examples from the novel's text and analyzing them carefully within Bandura's theoretical framework, the article shows how observational learning and the reinforcement system can be drivers and inhibitors of complex human behaviors. Ultimately, the present psychological reading leads not only to a clearer understanding of the logic of the character's behavior, but also to a deeper understanding of the function of psychological theories in the analysis of classical literary texts. KEYWORDS: Raskolnikov, Bandura, social learning, reinforcement, observation, Dostoevsky, literary psychology.
Article Information	ABSTRACT				
Article History: Received; 2025/06/16 Revised; 2025/07/15 Accepted; 2025/07/15 Published; 2025/09/11 Article Type: Article Research Subject Area: Psychology of Literature ● Corresponding Author: Neda Yans E-mail: Neda.yans.2016@gmail.com ORCID: 0000-0003-1524-6479	Fyodor Dostoevsky's psychological masterpiece Crime and Punishment presents a profound picture of the internal human conflict caught in moral and social doubts. Based on Albert Bandura's social learning theory, this article attempts to analyze the gradual process of Raskolnikov's character and behavior formation from the perspective of concepts such as observation, modeling, and reinforcement. In a dynamic process between external actions and internal motivations, Raskolnikov gradually comes to believe that it is possible to violate moral principles in order to achieve a noble goal through observing the power-seeking, self-interested, and immoral behaviors of those around him (such as Napoleon, Svidrigailov, and Luzhin) and their consequences. This understanding, influenced by social reinforcements (admiration of power) and personal failures, leads to his decision to commit murder. However, after committing the crime, encountering negative reinforcements (such as remorse, social rejection, mental illness) and observing Sonya's sacrifice, love, and religious belief, creates a turning point in him and the process of his psychological reconstruction begins. By presenting numerous examples from the novel's text and analyzing them carefully within Bandura's theoretical framework, the article shows how observational learning and the reinforcement system can be drivers and inhibitors of complex human behaviors. Ultimately, the present psychological reading leads not only to a clearer understanding of the logic of the character's behavior, but also to a deeper understanding of the function of psychological theories in the analysis of classical literary texts. KEYWORDS: Raskolnikov, Bandura, social learning, reinforcement, observation, Dostoevsky, literary psychology.				
Cite this article: Yans, N. (2025). The Role of Observation and Reinforcement in the Formation of Raskolnikov's Character in Crime and Punishment Based on Albert Bandura's Theory. Quarterly of Communications Psychology, 2(4), pp. 16-29.[In Persian] https://doi.org/10.82548/6M6S-1G75					
<table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 20%;">  </td> <td style="width: 40%;"> © The Author(s). </td> <td style="width: 20%;"> Publisher: Islamic Azad University Press. </td> <td style="width: 20%;"> ISSN (Online): 3092-6440 </td> </tr> </table>			© The Author(s).	Publisher: Islamic Azad University Press.	ISSN (Online): 3092-6440
	© The Author(s).	Publisher: Islamic Azad University Press.	ISSN (Online): 3092-6440		

The Role of Observation and Reinforcement in the Formation of Raskolnikov's Character in Crime and Punishment Based on Albert Bandura's Theory

Raskolnikov and the Observation Process

-^۱Observation and Attention to Power Patterns

In Raskolnikov's dialogues with friends and characters such as Razumikhin, Luzhin, and Svidrigailov, signs of attention and role-playing are clearly observed:

For a large part of the novel, Raskolnikov is observing patterns of behavior in the society around him. He carefully observes the fate, behavior, and power of others and compares them with his own situation.

In a conversation with his friend Razumikhin, he praises Napoleon: "Didn't Napoleon kill thousands of people? And people still praise him. If I can do something great, don't I deserve admiration?" (p. 249)

Here, Raskolnikov shows attention and maintenance of this pattern by paying attention to Napoleon's powerful behavior. His motivation for imitation comes from the reinforcement of substitution — imitating the success of others without directly experiencing power.

He also looks at the behavior and attitudes of influential men like Luzhin and Svidrigailov and sees how they pursue their own interests without any remorse: "He (Svidrigailov) shamelessly exploited helpless women, and yet he had a respectable figure in society." (p. 374) "Svidrigailov plays with women and abuses his position, but everyone seems to ignore this" (p. 375).

Raskolnikov wonders why he himself cannot achieve a great goal with a small murder? Svidrigailov's ruthless and selfish behavior, which is accepted in society, shows Raskolnikov that it is possible to achieve power and success without observing moral principles.

Raskolnikov is not only influenced by social conditions and poverty, but also learns from the behavioral patterns around him. For example, in his interaction with Porphyry, the investigator, Raskolnikov is repeatedly seen to be influenced by his psychological insight and analysis:

"Porphyry looked at him calmly and sharply, as if reading him, and then asked quietly: 'Don't you think that ordinary people also have the right to kill others?'" (p. 423)

Extended Abstract

Introduction

Analyzing Raskolnikov in this way enables us to analyze critical moments in the narrative not only as narrative events but also as moments of learning and identity re-formation. In his encounters with characters such as Marmeladov—a poignant image of failure, remorse, and passivity—and Sonya—a symbol of moral surrender, unrequited love, and endurance in suffering—he reaches a pattern of value confrontation and visionary transformation. This process, from Bandura's perspective, is an example of observational learning and vicarious reinforcement; that is, he is led to revise his own beliefs by observing the consequences of others' actions.

Thus, this article attempts to present a more scientific picture of Raskolnikov's internal transformation process by using Bandura's theory and showing how a character steps from the abyss of crime to the threshold of self-awareness and moral reconstruction; not through direct advice, but through emotional, observational interactions, and social learning. Considering the structural and psychological complexities of the novel, an analytical approach based on social psychology opens new horizons in understanding the reasons for Raskolnikov's actions and the path of his return to humanity.

Methodology

The aim of this research is to analyze and recognize the role of observational learning and reinforcement components in the process of formation, deviation and reconstruction of Raskolnikov's character in the novel Crime and Punishment. In this analysis, Albert Bandura's social learning theory is used as a conceptual framework and the interaction between the social environment, individual cognition and behavior is examined in depth. The research method is qualitative and based on textual content analysis. To achieve the goal, examples from the novel's text are extracted and adapted to Bandura's theoretical components (attention, maintenance, reproduction, motivation and reinforcement). This method helps to better understand the causal relationships between the character's lived experiences and his behavioral transformation.

Discussion

conscience. This process of psychological reconstruction shows that even in critical situations, social learning mechanisms such as observation, modeling, reinforcement, and self-regulation can lead to fundamental personality changes. Also, the influence of the moral environment, the presence of a spiritual role model (Sonya), and confrontation with the institution of power (Profiro) were among the factors that played a key role in Raskolnikov's behavioral reform.

Contributions Author: Contributions Author ,design framework Overall: Malek Naderi Zahra. Dr, article the editing and analysis content :Dehghanmanshadi Marieh. Dr, author corresponding and analysis content in cooperating the validated and discussed authors All. content primary compiling and data Collecting.

Acknowledgments: The all to gratitude their express to necessary it consider authors research the of implementation the in us helped who martyrs.

Conflicts of Interest: The this in interest of conflicts no are there declared authors.

Funding: This support financial any receive t'didn article.



Here, Raskolnikov observes a model of an analytical and powerful individual who can read the minds of others without violence. This observation is later reflected in his contradictory behavior; he simultaneously desires to dominate and fears being exposed.

Bandura emphasizes that people learn and imitate by observing the behavior of others and their consequences. (Bandura, 1977) In the novel Crime and Punishment, Raskolnikov shapes his beliefs and motivations by observing and internalizing the behavior of characters such as Napoleon, Svidrigailov, and even the lives of ordinary people.

Conclusion

The character of Raskolnikov in Dostoevsky's Crime and Punishment is a complex and multi-layered example of the influence of psychological processes on the formation and development of the human personality. Based on Albert Bandura's social learning theory, we can analyze the process of psychological collapse, moral crisis, and gradual reconstruction of conscience in this character.

According to this theory, human behavior is the result of a three-way interaction between individual factors (cognitions, beliefs, emotions), environmental factors (motives, models, social consequences), and previous behaviors. In Raskolnikov's case, the formation of criminal thoughts and the decision to kill was the result of his observations of social conditions, behavioral patterns of those around him, and his own mental ideology. At this stage, "observational learning" played an important role; he modeled behaviors such as the old woman's cruelty, Luzhin's selfishness, and social passivity, and based on them found justifications for violating the law and morality.

Subsequently, "negative reinforcement" (such as psychological pressure, guilt, anxiety after the murder) and "positive reinforcement" (such as Sonya's kind behavior and emotional support) led to the formation of a kind of self-regulation process in Raskolnikov. In the light of various experiences, his personality entered the "reflective" stage; that is, he evaluated his past behaviors from a higher perspective and gradually reconstructed his

   			
نقش مشاهده و تقویت در شکل‌گیری شخصیت راسکولنیکوف در جنایت و مکافات با تکیه بر نظریه آلبرت بندورا			
ندا یانس ^۱			
^۱ • پسادکتری زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.			
 		Home Page: https://sanad.iau.ir/journal/cp URL: https://sanad.iau.ir/Journal/cp/Article/1209907 DOI: https://doi.org/10.82548/6M6S-1G75	
اطلاعات مقاله		چکیده	
تاریخ‌های مقاله: تاریخ دریافت؛ ۱۴۰۴/۰۳/۲۶ تاریخ بازنگری؛ ۱۴۰۴/۰۴/۲۴ تاریخ پذیرش؛ ۱۴۰۴/۰۴/۲۴ تاریخ انتشار؛ ۱۴۰۴/۰۶/۲۰		رمان جنایت و مکافات شاهکار روان‌شناختی فئودور داستایفسکی ^۱ ، تصویری ژرف از کشمکش درونی انسانی گرفتار در تردیدهای اخلاقی و اجتماعی ارائه می‌دهد. این مقاله با تکیه بر نظریه یادگیری اجتماعی آلبرت بندورا، تلاش می‌کند فرآیند تدریجی شکل‌گیری شخصیت و رفتار راسکولنیکوف را از منظر مفاهیمی چون مشاهده، الگوگیری و تقویت تحلیل کند. راسکولنیکوف در روندی پویا میان کنش‌های بیرونی و انگیزش‌های درونی، از طریق مشاهده رفتارهای قدرت‌طلبانه، سودمحور و بی‌اخلاق افراد پیرامون خود (مانند ناپلئون ^۲ ، سویدریگایلف و لوزین) و پیامدهای آن‌ها، به مرور به این باور می‌رسد که می‌توان برای تحقق هدفی والا، اصول اخلاقی را زیر پا نهاد. این درک، تحت‌تأثیر تقویت‌های اجتماعی (تحسین از قدرت) و ناکامی‌های شخصی، به تصمیم او برای ارتکاب قتل منجر می‌شود. با این حال، پس از ارتکاب جنایت، مواجهه با تقویت‌های منفی (مانند عذاب وجدان، طرد اجتماعی، بیماری روانی) و مشاهده فداکاری، مهر و باور مذهبی سونیا، نقطه چرخشی در او پدید می‌آورد و فرآیند بازسازی روانی‌اش آغاز می‌شود. مقاله با ارائه مثال‌های متعدد از متن رمان و تحلیل دقیق آن‌ها در چارچوب نظری بندورا، نشان می‌دهد که چگونه یادگیری مشاهده‌ای و نظام تقویت می‌توانند محرک و بازدارنده رفتارهای پیچیده انسانی باشند. در نهایت، خوانش روان‌شناختی حاضر نه تنها به روشن‌تر شدن منطق رفتار شخصیت، بلکه به درک عمیق‌تری از کارکرد نظریه‌های روانی در تحلیل متون ادبی کلاسیک منجر می‌شود.	
نوع مقاله: مقاله پژوهشی		حوزه موضوعی: روانشناسی ادبیات	
● نویسنده مسئول: ندا یانس رایانامه: Neda.yans.2016@gmail.com		ارکید: 0000-0003-1524-6479	
استناددهی: یانس، ندا. (۱۴۰۴). نقش مشاهده و تقویت در شکل‌گیری شخصیت راسکولنیکوف در جنایت و مکافات با تکیه بر نظریه آلبرت بندورا. فصلنامه روانشناسی ارتباطات، ۲(۴)، صص. ۱۶-۲۹. https://doi.org/10.82548/6M6S-1G75			
		شاپای الکترونیکی: ۳۰۹۲-۶۴۴۰	
©. The Athor(s).		ناشر: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی	

^۱ Fyodor Dostoevsky^۲ Napoleon

مقدمه

در ادبیات جهان، رمان «جنایت و مکافات» اثر فتودور داستایفسکی جایگاهی برجسته دارد؛ اثری که نه تنها از لحاظ ادبی، بلکه از نظر روان شناختی، فلسفی و جامعه شناختی نیز از ژرفای چشم گیری برخوردار است. یکی از عناصر برجسته این اثر، شخصیت پردازی دقیق، چندلایه و پویا در قالب شخصیت راسکولنیکوف است؛ جوانی فقیر، مستعد و منزوی که دست به جنایتی هولناک می زند و در ادامه با سیر تحولات درونی، اخلاقی و روان شناختی مواجه می شود. مطالعه سیر تحولی شخصیت راسکولنیکوف، مجال مناسبی برای درک عمیق تری از پیوند میان فرد، جامعه، باورهای درونی و تجارب زیسته فراهم می آورد.

راسکولنیکوف با اتخاذ یک نظریه نخبگان گرایانه و توجیه عقلی جنایت خود، در آغاز داستان می کوشد قتل را به منزله عبور از اخلاق سنتی و ورود به عرصه ای فراتر از خیر و شر توجیه کند. با این حال، به تدریج و در بستر رویدادهایی هم چون مواجهه با فقر و رنج دیگران، حضور در برابر صداقت و فداکاری سونیا، گفتگوهای چندلایه با باز پرس پورفیری و تأملات شبانه، شخصیت او دچار گسست و باز سازی می شود. این گسست و باز سازی از منظر روان شناسی شناختی و یادگیری اجتماعی، امکان تفسیری دقیق تر و علمی تر می یابد.

نظریه یادگیری مشاهده ای آلبرت بندورا، به عنوان یکی از شاخص ترین نظریه های روان شناسی اجتماعی در قرن بیستم، بر این فرض استوار است که افراد نه تنها از طریق تجربه مستقیم، بلکه از طریق مشاهده رفتار دیگران و نتایج آن، می آموزند. در این نظریه، فرآیندهای مشاهده گری، الگوبرداری، تقویت مثبت یا منفی و تنظیم خود نقش کلیدی دارند. بندورا با طرح مفهوم عاملیت انسانی و تأکید بر تعامل میان فرد، محیط و رفتار (مدل سه گانه تعاملی)، چارچوبی پویا برای تحلیل تحول های شخصیتی ارائه می دهد.

تحلیل راسکولنیکوف با این رویکرد، ما را قادر می سازد تا لحظه های بحرانی در روایت را نه تنها به مثابه

رویدادهای داستانی، بلکه به مثابه لحظه های یادگیری و شکل گیری مجدد هویت تحلیل کنیم. او در مواجهه با شخصیت هایی چون مارملادوف - که تصویری تکان دهنده از شکست، ندامت و انفعال است - و سونیا - که مظهر تسلیم اخلاقی، عشق بی چشم داشت و تاب آوری در رنج است - به الگویی از تقابل ارزش ها و تحول بینشی می رسد. همین فرایند، از منظر بندورا، مصداق یادگیری مشاهده ای و تقویت جانشینی است؛ یعنی او در مشاهده پیامدهای اعمال دیگران، به تجدیدنظر در باورهای خود سوق می یابد.

بدین ترتیب، این مقاله می کوشد با بهره گیری از نظریه بندورا، تصویری علمی تر از فرآیند تحول درونی راسکولنیکوف ارائه دهد و نشان دهد که چگونه یک شخصیت از ورطه جنایت به آستانه خودآگاهی و بازسازی اخلاقی گام برمی دارد؛ نه از طریق پند مستقیم، بلکه از مسیر تعامل های عاطفی، مشاهده ای و یادگیری اجتماعی. با توجه به پیچیدگی های ساختاری و روانی رمان، رویکرد تحلیلی مبتنی بر روان شناسی اجتماعی، افق های تازه ای در درک چرایی کنش های راسکولنیکوف و مسیر بازگشت او به انسانیت می گشاید.

روش تحقیق

هدف این پژوهش، تحلیل و باز شناسی نقش مؤلفه های یادگیری مشاهده ای و تقویت در فرآیند شکل گیری، انحراف و باز سازی شخصیت راسکولنیکوف در رمان جنایت و مکافات است. در این تحلیل، نظریه یادگیری اجتماعی آلبرت بندورا به عنوان چارچوب مفهومی به کار گرفته شده و تعامل میان محیط اجتماعی، شناخت فردی و رفتار به طور عمیق مورد بررسی قرار می گیرد. روش تحقیق کیفی و مبتنی بر تحلیل محتوای متنی است. برای دستیابی به هدف، نمونه هایی از متن رمان استخراج شده و با مؤلفه های نظری بندورا (توجه، نگهداری، بازآفرینی، انگیزش و تقویت) تطبیق داده شده اند. این روش به درک بهتر روابط علی میان تجربه های زیسته شخصیت و تحول رفتاری او کمک می کند.

بندورا تأکید دارد که این یادگیری نه فقط در کودکان، بلکه در بزرگسالان نیز همواره فعال است.

۲- تقویت مستقیم، جانشینی و درونی

در نظریه بندورا، تقویت سه نوع دارد: «تقویت مستقیم: تجربه شخصی پاداش یا تنبیه برای یک رفتار.

تقویت جانشینی: مشاهده پاداش یا تنبیه دیگران
تقویت درونی: ارزیابی رفتاری بر اساس معیارهای درونی و تجربه‌ی احساساتی چون افتخار یا شرم.»
(Bandura, 1977: pp. 138-145)
بندورا نشان می‌دهد که یادگیری از طریق مشاهده نتایج رفتار دیگران، به‌ویژه در موقعیت‌های اخلاقی، بسیار مؤثرتر از تجربه مستقیم است.

۳. خودکارآمدی

یکی از برجسته‌ترین مفاهیم نظری بندورا، خودکارآمدی است: «باور فرد به توانایی خود در انجام موفقیت‌آمیز یک کار خاص.» (Bandura, 1997: p.3)
خودکارآمدی نقش مهمی در انتخاب اهداف، میزان تلاش، پشتکار در برابر شکست و مقابله با اضطراب دارد.

منابع خودکارآمدی به‌صورت زیر تقسیم می‌شوند:
«تجربه موفقیت یا شکست قبلی
مشاهده موفقیت دیگران
تشویق یا دلسردی اجتماعی
وضعیت هیجانی و روانی (مثلاً اضطراب، ترس، آرامش).» (Bandura, 1997: pp. 79-113)
در موقعیت‌هایی که فرد خودکارآمدی پایینی دارد، تمایل به اجتناب، کناره‌گیری یا پذیرش شکست پیش از تلاش بروز می‌یابد.

۴. خودتنظیمی

بندورا معتقد است افراد، کنش‌گرانی فعال‌اند که می‌توانند رفتار خود را با استفاده از اهداف، ارزشیابی‌های درونی و پاداش‌ها و تنبیه‌های ذهنی تنظیم کنند. خودتنظیمی دربرگیرنده‌ی سه عنصر است:

سؤال اصلی تحقیق

چگونه فرایند مشاهده، الگوبرداری و تقویت (براساس نظریه یادگیری اجتماعی آلبرت بندورا) در شکل‌گیری تحول و بازسازی شخصیت راسکولنیکوف در رمان جنایت و مکافات نقش ایفا می‌کند؟

چارچوب نظری

نظریه یادگیری اجتماعی آلبرت بندورا

نظریه یادگیری اجتماعی که بعدها توسط خود بندورا تحت عنوان «نظریه شناختی-اجتماعی» بازنگری شد، بر این اصل استوار است که انسان‌ها از طریق مشاهده، تعامل اجتماعی و بازتاب‌گری، رفتارها، باورها و شخصیت خود را شکل می‌دهند.»
(Bandura, 1986)
برخلاف رفتارگرایانی چون واتسون^۳ و اسکینر^۴ که یادگیری را صرفاً تابع تقویت‌ها و شرطی‌سازی‌های بیرونی می‌دانستند، بندورا به نقش واسطه‌گرانه‌ی شناخت در رفتار انسان تأکید داشت.»
(Bandura, 1977)

۱- یادگیری مشاهده‌ای

در رأس مفاهیم نظریه بندورا، یادگیری مشاهده‌ای یا الگوبرداری قرار دارد. به‌زعم بندورا، انسان‌ها اغلب بدون تجربه مستقیم، صرفاً با دیدن رفتار دیگران و نتایج آن، الگو می‌پذیرند و رفتارهای مشابه را درونی می‌سازند.»
(Bandura, 1971: p.5)
این فرایند یادگیری در چهار مرحله صورت می‌گیرد:

- «توجه: فرد برای یادگیری باید ابتدا توجه کافی به رفتار الگو نشان دهد.
- حفظ: رفتار مشاهده‌شده باید در حافظه نگه داشته شود.

- بازتولید: فرد باید توانایی فیزیکی یا ذهنی تکرار رفتار را داشته باشد.

- انگیزش: انگیزه‌ای برای تقلید از رفتار الگو باید وجود داشته باشد.» (Bandura, 1986: pp. 23-24)

³ Watson

⁴ Skinner

«هدف‌گذاری شخصی

نظارت بر رفتار

ارز یابی عملکرد و ارا ئه پاداش یا تنبیه درونی.»

(Bandura, 1986: pp. 336-339)

این مکانیزم، فرد را از مفعول بودن صرف خارج کرده و به‌عنوان عامل فعال در مسیر رشد یا سقوط رفتاری معرفی می‌کند.

۵- بازتاب‌گری

انسان‌ها برخلاف حیوانات، می‌توانند درباره رفتار، باورها و هیجانات خود تأمل کنند. بندورا این ویژگی را «بازتاب‌گری» می‌نامد و آن را اساس اخلاق‌ورزی، تغییر شخصیت و اصلاح مسیرهای رفتاری می‌داند.

(Bandura, 1986: pp. 21-22)

افراد از طریق بازتاب‌گری می‌توانند:

تجربیات گذشته را تحلیل کنند.

فرضیات غلط را اصلاح نمایند.

احساس گناه یا پشیمانی را به‌مثابه محرک تغییر درونی به کار برند.

۶- تعیین‌گری متقابل سه‌گانه

مدل نهایی بندورا برای تحلیل رفتار انسان، مبتنی بر تعامل سه مؤلفه زیر است:

«محیط

شخص: شامل باورها، هیجانات، ادراک‌ها

رفتار

این سه مؤلفه به‌طور متقابل و پویا بر یکدیگر اثر می‌گذارند.» (Bandura, 1986: p. 23) انسان نه‌فقط متأثر از محیط، بلکه شکل‌دهنده آن نیز هست؛ بنابراین مسئولیت رفتارها و کنش‌ها، نه به نیروهای بیرونی بلکه به تعادل بین محیط، ادراک فرد و واکنش‌های او بازمی‌گردد.

نظریه بندورا، با تمرکز بر مشاهده، تقویت، بازتاب‌گری و خودکارآمدی، ابزاری کارآمد برای تبیین رفتار پیچیده شخصیت‌هایی چون راسکولنیکوف فراهم می‌آورد. این نظریه به ما امکان می‌دهد تا:

فرآیند تحول روانی شخصیت را در بستر اجتماعی-روانی بفهمیم.

از سطح تحلیل صرفاً اخلاقی یا جامعه‌شناختی فراتر رفته، با نگاهی روان‌شناختی و شناختی به رفتارهای متناقض، متزلزل یا ضداجتماعی بنگریم.

سازوکار درونی تعارض‌های شخصیت را با مفاهیمی چون خودتنظیمی و بازتاب‌گری تحلیل کنیم.

یافته‌های تحقیق

راسکولنیکوف و فرآیند مشاهده

۱- مشاهده و توجه به الگوهای قدرت

در دیالوگ‌هایی که راسکولنیکوف با دوستان و شخصیت‌هایی مانند رازومیخین، لوزین و سویدریگایلوف دارد، به وضوح نشانه‌های توجه و الگوبرداری مشاهده می‌شود:

راسکولنیکوف در بخش عمده‌ای از رمان، در حال مشاهده الگوهای رفتاری در جامعه پیرامون خود است. او با دقت به سرنوشت، رفتار و قدرت دیگران نگاه می‌کند و آن‌ها را با وضع خود مقایسه می‌کند.

در گفتگو با رفیقش رازومیخین، به ستایش از ناپلئون می‌پردازد: «مگر ناپلئون چند هزار نفر را نکشت؟ ولی مردم هنوز او را می‌ستایند. اگر من هم بتوانم کاری بزرگ انجام دهم، آیا مستحق تحسین نیستم؟» (ص ۲۴۹)

این‌جا راسکولنیکوف با توجه به رفتار نیرومندان ناپلئون، توجه و حفظ این الگو را نشان می‌دهد. انگیزه‌اش برای تقلید ناشی از تقویت جانشینی است — تقلید از موفقیت دیگران بدون تجربه مستقیم قدرت.

او هم‌چنین به رفتار و نگرش مردان صاحب‌نفوذی چون لوزین و سویدریگایلوف نگاه می‌کند و می‌بیند چگونه بی‌هیچ عذاب وجدانی به دنبال منافع خود هستند: «او (سویدریگایلوف) بدون شرم از زن‌های بی‌پناه سوء استفاده می‌کرد و با این حال چهره‌ای محترمانه در جامعه داشت.» (ص ۳۷۴) «سویدریگایلوف زنان را بازیچه خود کرده و از موقعیت خود سوءاستفاده می‌کند، اما به نظر می‌رسد همه این کارها را نادیده می‌گیرند» (ص ۳۷۵).

این مشاهده باعث می‌شود او خود را فردی استثنایی بداند که حق دارد فراتر از قانون عمل کند.

پس از قتل پیرزن، رفتار و احساسات راسکولنیکوف دگرگون می‌شود. در نگاه بندورا، پاداش یا تنبیه پس از عمل، نقش مهمی در تکرار یا اجتناب از آن رفتار دارد. او انتظار داشت احساس قدرت و آزادی کند، ولی دچار آشفتگی شد: «پس از قتل، احساس کردم دیوارها به من نزدیک می‌شوند، انگار همه‌چیز می‌خواهد مرا له کند.» (ص ۳۱۲)

از طرف دیگر، مادر و خواهرش ناخواسته نقش تقویت‌کننده منفی را بازی می‌کنند: «مادر با نگاهی مضطرب گفت: پسر، انگار دیگر آن آدم سابق نیستی.» (ص ۳۴۷)

این احساس طرد شدن و عذاب، موجب می‌شود رفتار او بازدارنده شود. تقویت—پاداش و تنبیه

الف) تقویت جانشینی مثبت—احساس تسلط راسکولنیکوف، با مشاهده بازتاب تحسین مردمی برای شخصیت‌هایی که قدرت و ثروت دارند، حس می‌کند که ترتیب دادن قتل می‌تواند او را برای مدتی «متفاوت» جلوه دهد. این نوع تقویت، انگیزه قوی برای آزمودن مرزهای اخلاقی فراهم می‌آورد.

در مقابل، تقویت مثبت از سوی سونیا که او را با محبت می‌پذیرد، تدریجاً رفتار و نگرش او را تغییر می‌دهد: «سونیا با گریه گفت: اگرچه گناه کرده‌ای، ولی هنوز خدا تو را رها نکرده... من هم تو را تنها نمی‌گذارم.» (ص ۵۰۸)

سونیا، که نماد خلوص و فداکاری است، برخلاف سویدریگایلف، رفتارهای اخلاقی و تواضع را به راسکولنیکوف نشان می‌دهد:

«سونیا، با چشمان پر از مهر و آرامش، به من امید داد که هنوز می‌توان راهی بهتر پیش گرفت» (ص ۴۰۰).

رفتار سونیا نوعی تقویت مثبت روانی برای بازگشت راسکولنیکوف به مسیر درست است.

سونیا به‌عنوان یک الگوی مثبت، رفتارهای اخلاقی را به راسکولنیکوف نشان می‌دهد که باعث تقویت مثبت بازگشت او به مسیر اخلاقی می‌شود. بندورا می‌گوید

راسکولنیکوف در دل به این فکر می‌افتد که چرا خودش نتواند با یک قتل کوچک به هدف بزرگی برسد؟ رفتارهای بی‌رحمانه و خودخواهانه سویدریگایلف که در جامعه پذیرفته شده است، برای راسکولنیکوف نشان می‌دهد که می‌توان بدون رعایت اصول اخلاقی، به قدرت و موفقیت رسید.

راسکولنیکوف نه‌تنها متأثر از شرایط اجتماعی و فقر، بلکه از الگوهای رفتاری اطرافش نیز یاد می‌گیرد. به‌عنوان نمونه، در تعامل با پرفیری، بازپرس، بارها مشاهده می‌شود که راسکولنیکوف از درک و تحلیل روان‌شناختی او متأثر می‌شود:

«پرفیری با آرامش و تیزبینی به او نگریست، گویی او را می‌خواند و بعد آهسته پرسید: آیا فکر نمی‌کنی انسان‌های عادی هم حق ندارند دیگری را بکشند؟» (ص ۴۲۳)

این‌جا، راسکولنیکوف الگویی از یک فرد تحلیلگر و قدرت‌مند را مشاهده می‌کند که می‌تواند بدون خشونت، ذهن دیگران را بخواند. این مشاهده بعدها در رفتار متناقض او منعکس می‌شود؛ هم‌زمان میل به تسلط دارد و نیز ترس از لو رفتن.

بندورا تأکید می‌کند که افراد با مشاهده رفتارهای دیگران و پیامدهای آن‌ها یاد می‌گیرند و الگو می‌گیرند.» (Bandura, 1977) در رمان «جنایت و مکافات»، راسکولنیکوف با مشاهده و درونی‌سازی رفتار شخصیت‌هایی چون ناپلئون، سویدریگایلف و حتی زندگی مردم عادی، باورها و انگیزه‌های خود را شکل می‌دهد.

۲-فرآیند تقویت

راسکولنیکوف پیرزن رباخوار را نمونه‌ای از انسانی می‌بیند که جامعه او را طرد کرده است و قوانین اخلاقی را صرفاً وسیله‌ای برای حفظ وضع موجود می‌داند.

«آن زن رباخوار که سال‌ها مردم را می‌آزرد و با پول زور و سودهای کلان زندگی می‌کرد، اما خود کسی نبود که ارزشش را داشت؛ او تنها یک ابزار بود» (ص ۱۵۰)

تقویت مثبت هنگامی رخ می‌دهد که رفتار مورد تأیید یا پاداش قرار گیرد و احتمال تکرار آن افزایش یابد.» (Bandura, 1986) اسکولنیکوف از طریق مشاهده رفتار مهربانانه و فداکارانه سونیا، شروع به بازسازی وجدان خود می‌کند و این یک فرآیند بازتاب‌گری و خودتنظیمی است که شخصیت او را تغییر می‌دهد. بندورا معتقد است رفتارها در اثر تقویت مثبت یا منفی تقویت یا تضعیف می‌شوند.» (Bandura, 1986)

تقویت مثبت (امید به پاداش): پیش از ارتکاب جنایت، اسکولنیکوف به شدت امیدوار است که عملش منجر به تغییر زندگی‌اش شود: «اگر بتوانم این کار را انجام دهم، دنیا را تغییر خواهم داد و زندگی‌ام دگرگون خواهد شد» (ص ۲۵۷). این امید بهبود زندگی به عنوان پاداش درونی، رفتار او را تقویت می‌کند.

تقویت منفی (عذاب وجدان و ترس) اما بلافاصله پس از جنایت، عذاب وجدان و ترس از دستگیری به شدت او را آزار می‌دهد: «قلبم به تندی می‌تپید، دستانم می‌لرزید و کابوس‌های وحشتناکی شب‌ها را تسخیر کرده بود» (ص ۳۰۸-۳۱۰).

این احساسات منفی به عنوان تنبیه روانی رفتار او را محدود می‌کند.

تنبیه اجتماعی نگاه‌های مشکوک مردم و ترس از رسوایی اجتماعی، موجب تقویت منفی دیگری می‌شود که به افسردگی و انزوا منجر می‌شود.

«هر نگاه مردمان کوچه مانند تیغی بر جانم بود؛ احساس می‌کردم همه مرا قضاوت می‌کنند» (ص ۳۴۵)

تقویت مثبت ذهنی (خودبرتربینی موقتی) در برخی لحظات قبل از جنایت، اسکولنیکوف خود را بالاتر از دیگران می‌بیند و این حس برتری و قدرت به او انگیزه می‌دهد.

«من فردی خاص هستم و قوانین عادی برای من نیستند؛ من قدرت دارم» (ص ۲۵۰).

تقویت منفی شکست خودکارآمدی: بعد از جنایت، شک و تردید به توانایی‌های خود به شدت در او شکل می‌گیرد. «آیا واقعا توانستم این کار را انجام دهم؟ آیا من همان کسی هستم که فکر می‌کردم؟» (ص ۳۲۲). این شک تضعیف‌کننده، باعث کاهش انگیزه و افزایش اضطراب او می‌شود.

مشاهده و واکنش به رفتار پلیس «پروفیرو» پروفیرو نماینده اقتدار اجتماعی و قانون است و رفتارهای او به عنوان نوعی تنبیه اجتماعی در یادگیری تقویت منفی عمل می‌کند. بندورا بر اهمیت بازخوردهای محیطی در کنترل رفتار تأکید دارد. (Bandura, 1986) این تعامل‌ها باعث اضطراب و فشار روانی اسکولنیکوف می‌شوند و احتمال ادامه رفتار جنایی را کاهش می‌دهند. به علاوه، این نمونه نمایش‌دهنده کنترل بیرونی در فرآیند خودتنظیمی است که رفتار فرد را تعدیل می‌کند.

پروفیرو، بازپرس پرونده قتل، رفتار و کلامش همواره اسکولنیکوف را به چالش می‌کشد و باعث می‌شود شخصیتش بیشتر تحت فشار روانی قرار گیرد:

«پروفیرو با لبخندی که ترسناک بود، می‌گفت: تو هر چه می‌خواهی بگویی، ولی حقیقت بالاخره پیدا می‌شود» (ص ۳۵۰)

این تعامل‌ها به عنوان نوعی تنبیه اجتماعی و روانی باعث افزایش اضطراب و عذاب وجدان اسکولنیکوف می‌شوند.

تقویت منفی در واکنش به مرگ مادر و خواهرش مرگ مادر و نگرانی برای خواهر، موجب تقویت منفی (اجتناب از احساس گناه و فشار روانی) می‌شود که باعث بازگشت اسکولنیکوف به مسیر اخلاقی می‌گردد. بندورا در نظریه خود بر نقش احساسات و واکنش‌های درونی در تنظیم رفتار تأکید می‌کند.» (Bandura, 1991) این تقویت منفی باعث می‌شود اسکولنیکوف انگیزه داشته باشد که از رفتارهای ضد اخلاقی اجتناب کند تا از پیامدهای روانی آن‌ها رهایی یابد.

شخصیت راسکولنیکوف طی رمان تغییر می‌کند. ابتدا از طریق مشاهده و تقویت جانمایی (ناپلئون، مقاله‌اش، قدرت مردان اطرافش) به جنایت دست می‌زند، اما به تدریج از طریق تقویت منفی (عذاب وجدان، طرد اجتماعی، فروپاشی روانی) و مشاهده پیامدهای انسانی (مهربانی سونیا، تحمل مادر) به سوی توبه و تحول پیش می‌رود.

۳- خودکارآمدی

راسکولنیکوف ایمان قوی به توانایی خود دارد و خود را از اوصاف اخلاقی سنتی مستثنی می‌داند تا زمان ارتکاب قتل.

«من بر مبنای قاعده انسان‌های خاص تصمیم گرفته‌ام... من می‌توانم آن را تحمل کنم.» (ص ۲۵۸) او بر این باور است که دوگانه اخلاقی خیر و شر برای او معنا ندارد؛ اما پس از جنایت، تجربه شکست این باور، خودکارآمدی را فرو می‌ریزد. اضطراب و وحشت او پس از قتل نشان‌دهنده شکستن توهم خودکارآمدی اولیه است.

راسکولنیکوف قبل از جنایت احساس تسلط و قدرت در خود داشت.

«من فردی خاص هستم، قوانین عادی برای من ساخته نشده‌اند و توانایی انجام این کار را دارم.» (ص ۲۵۰)

اما بعد از ارتکاب جرم، این باور دچار تزلزل می‌شود. «در تاریکی شب، بارها با خودم تکرار می‌کردم: آیا من واقعاً توانستم این کار را انجام دهم؟ آیا فردی که فکر می‌کردم هستم، واقعی است؟» (ص ۳۲۲) این شک و تردید موجب افت خودکارآمدی و تضعیف انگیزه او می‌شود.

۴- خودتنظیمی و بازتاب‌گری

پس از جنایت، راسکولنیکوف با درگیری‌های درونی شدید مواجه می‌شود. این نشانگر فرایند بازتاب‌گری است.

مرگ مادر و نگرانی برای خواهرش دانیلا، باعث می‌شود راسکولنیکوف احساس گناه و مسئولیت‌پذیری بیشتری پیدا کند.

«چگونه می‌توانستم آن‌ها را در چنین شرایطی رها کنم و خودم درگیر چنین جنایتی باشم؟» (ص ۳۷۰) این احساس تقویت منفی موجب می‌شود او بیشتر به خود فشار بیاورد و در نهایت به سوی اعتراف و پذیرش مسئولیت حرکت کند.

مشاهده تنهایی و انزوا در زندگی خود راسکولنیکوف در طول رمان، راسکولنیکوف بارها از تنهایی و جدایی خود از دیگران شکایت می‌کند و این انزوا موجب می‌شود که درک خود را از جهان پیرامونش محدود و تحریف کند.

«احساس می‌کردم در جهانی تاریک و سرد زندانی شده‌ام و کسی نمی‌تواند دردهایم را بفهمد» (ص ۲۹۵) این انزوا موجب تقویت منفی رفتارهای ناامیدانه و تردیدهای اخلاقی او می‌شود.

تأثیر گفتگوهای فلسفی و نظری بر تقویت شناختی راسکولنیکوف بارها با خود و دیگران درباره فلسفه و اخلاق بحث می‌کند و این گفتگوها نوعی تقویت شناختی برای توجیه عملش فراهم می‌آورد.

«قوانین اخلاقی برای افراد معمولی است، اما من جزو آن‌ها نیستم» (ص ۲۶۰).

این باور باعث می‌شود انگیزه ادامه مسیر خطرناک خود را پیدا کند.

تلاقی مشاهده و تقویت

راسکولنیکوف در پایان رمان با مشاهده رفتار ایثارگرانه سونیا و تجربه بی‌مهری جامعه، به سوی بازسازی شخصیت خویش گام برمی‌دارد. او می‌فهمد که الگوهای واقعی انسانیت در قدرت و تسلط نیست، بلکه در محبت و همدلی است.

در اردوگاه سیبری، وقتی رفتار متواضعانه سونیا را می‌بیند، این الگو باعث دگرگونی ذهنی او می‌شود: «سونیا هر روز برای او غذا می‌آورد، بی‌آن که شکایتی کند. دیگر زندانی‌ها با تعجب نگاه می‌کردند که چرا این زن به او وفادار است.» (ص ۵۶۱)

۵- سه گانگی متقابل—عامل درونی، محیط و

رفتار

را اسکولنیکوف در محیطی آکنده از فقر، بی عدالتی و الگوهای اخلاقی متناقض رشد کرده است. در ترکیب با باورهای شخصی خود (انسان خاص)، این شرایط زمینه ساز رفتار جنایت بود. توالی زیر نشانگر تعامل سه گانه است:

محیط: فقر شدید، نابرابری اجتماعی، الگوهای اخلاقی آزموده

عامل شخصی: توهم خودکارآمدی، تردید فلسفی، احساس حق برتر بودن

رفتار: ارتکاب جنایت، تجربه عذاب وجدان، انزوای درونی.

پس از جنایت، رفتار او توسط خودتنظیمی و بازتاب‌گری بررسی می شود و تحت تأثیر محیط جدید (مخالفت خانواده، فداکاری سونیا)، مسیر جدیدی برای بازسازی هویتی آغاز می گردد.

مصادق در اسکولنیکوف	مولفه نظری بندورا
توجه به ناپلئون، سویدریگایلف، لوزین	مشاهده و الگوبرداری
توجیه قتل به عنوان نماد قدرت	تقویت جانشینی مثبت
اضطراب، کابوس و انزوا پس از جنایت	تقویت مستقیم منفی
اعتقاد به استشنا بودن در اخلاق	خودکارآمدی
پرسش درونی درباره مشروعیت عمل	خودتنظیمی و بازتاب‌گری
محیط فقیر + باورهای شخصی + رفتار جنایت آمیز	تعامل سه گانه

با این تحلیل دقیق و ارجاعات نشان داده شد چگونه بندورا کمک می کند تا فردی چون اسکولنیکوف را نه تنها یک جنایتکار، بلکه شخصیتی در حال یادگیری، بازتاب‌گری و تحول تفسیر کنیم.

«در دل شب، با خود فکر می کردم آیا من همان چیزی هستم که فکر می کردم؟ آیا حق داشتم؟» (ص ۳۲۰)

این تردید و بازنگری درونی، نما یانگر مکانیسم خودتنظیمی ذهنی است. او رفتار خود را از نگاه اخلاقی بررسی می کند و نه تنها پیامد بیرونی، بلکه ارزش درونی آن را هم می سنجد.

پس از ارتکاب جنایت، اسکولنیکوف بارها درونیات خود را بازنگری می کند.

«این چه زندگی است که برای خود ساختم؟ آیا ارزش دارد که برای رسیدن به هدفی به چنین سقوطی دچار شوم؟» (ص ۳۳۰)

«دست خودم نیست، هر بار که به صورت زن مقتول فکر می کنم، دلم به درد می آید و نمی توانم آرام شوم.» (ص ۳۵۵)

این روند بازتابی باعث می شود رفتارهای خود را نقد کند و در نهایت به سوی توبه و پذیرش مسئولیت حرکت کند.

مشاهده رفتار پیرزن اسکولنیکوف به عنوان نمونه فرد «عادی»

اسکولنیکوف با مشاهده رفتار پیرزن رباخوار، او را «دیگری» می داند که جامعه به آن بی اعتناست و خودش را به عنوان فردی خاص که می تواند قوانین اخلاقی را زیر پا بگذارد، معرفی می کند. طبق نظریه بندورا، مشاهده یک الگو و دریافت این پیام که او یک فرد «خوب» یا «بد» است، باعث شکل گیری هویت فرد می شود. (Bandura, 1977) اسکولنیکوف به واسطه این مشاهده، هنجارهای اجتماعی را به چالش می کشد و رفتار خود را توجیه می کند. این مرحله بیانگر شکل گیری باورهای شخصی از طریق مدل سازی مشاهده ای است.

بندورا در مدل یادگیری اجتماعی خود بر اهمیت فرآیندهای خودتنظیمی تأکید می کند؛ یعنی فرد رفتار هایش را تحت نظر دارد و ارزیابی می کند.

(Bandura, 1991)

حفظ	یادآوری مقاله‌اش درباره انسان‌های خاص	مبنای شناختی و باور فلسفی
بازآفرینی	ارتکاب قتل مشابه با دیدگاهش	اجرای یادگیری مشاهده‌ای
انگیزش	منجر به اضطراب امید به احساس قدرت و تمایز	شکست در انگیزش نهایی

تحلیل تطبیقی با مؤلفه‌های بندورا

مؤلفه نظریه بندورا	نمونه از رمان	تحلیل
توجه	توجه به رفتار ناپلئون و مردان قدرت‌مند	زمینه‌ای برای مشروع‌سازی جنایت

نتیجه‌گیری

شخصیت راسکولنیکوف در رمان جنایت و مکافات داستایوفسکی، نمونه‌ای پیچیده و چندلایه از تأثیر فرایندهای روان‌شناختی بر شکل‌گیری و تحول شخصیت انسانی است. با تکیه بر نظریه یادگیری اجتماعی آلبرت بندورا، می‌توان روند فروپاشی روانی، بحران اخلاقی و بازسازی تدریجی وجدان در این شخصیت را تحلیل کرد.

مطابق با این نظریه، رفتار انسان حاصل تعامل سه‌سویه میان عوامل فردی (شناخت‌ها، باورها، احساسات)، عوامل محیطی (محرک‌ها، مدل‌ها، پیامدهای اجتماعی) و رفتارهای قبلی است. در مورد راسکولنیکوف، شکل‌گیری افکار جنایی و تصمیم به قتل، نتیجه مشاهدات او از شرایط اجتماعی، الگوهای رفتاری اطرافیان و ایدئولوژی ذهنی خود او بود. در این مرحله، «یادگیری مشاهده‌ای» نقش مهمی ایفا کرد؛ او از رفتارهایی چون ظلم پیرزن، خودخواهی لوجین و انفعال اجتماعی، الگوبرداری کرد و بر اساس آن توجیهاتی برای نقض قانون و اخلاق یافت.

در ادامه، «تقویت منفی» (مانند فشار روانی، احساس گناه، اضطراب پس از قتل) و «تقویت مثبت» (مانند رفتارهای مهربانانه سونیا و حمایت‌های عاطفی) موجب شکل‌گیری نوعی فرآیند خودتنظیمی در

راسکولنیکوف شد. در پرتو تجربه‌های گوناگون، شخصیت او وارد مرحله «بازتاب‌گری» شد؛ یعنی او از دیدگاهی بالاتر، رفتارهای گذشته خود را مورد ارزیابی قرار داد و به بازسازی تدریجی وجدان خویش پرداخت.

این فرایند بازسازی روان‌شناختی نشان می‌دهد که حتی در شرایط بحرانی، مکانیزم‌های یادگیری اجتماعی هم‌چون مشاهده، الگوبرداری، تقویت و خودتنظیمی می‌توانند به دگرگونی‌های بنیادین شخصیتی منجر شوند. هم‌چنین، اثرگذاری محیط اخلاقی، حضور یک الگوی معنوی (سونیا) و تقابل با نهاد قدرت (پروفیرو) از جمله عواملی بودند که در اصلاح رفتاری راسکولنیکوف نقش کلیدی داشتند.

در مجموع، نظریه بندورا به‌عنوان یک چارچوب تحلیلی، این امکان را فراهم ساخت تا تحول شخصیت راسکولنیکوف نه فقط به‌مثابه یک مسیر فردی، بلکه به‌عنوان برآیند تعاملات اجتماعی، شناختی و عاطفی بررسی شود. این تحلیل نه تنها به درک عمیق‌تر از رمان داستایوفسکی کمک می‌کند، بلکه نشان می‌دهد چگونه ادبیات می‌تواند میدان مشاهده‌ای برای فهم سازوکارهای روان‌شناسی اجتماعی باشد؛ جایی که کنش، معنا و یادگیری درهم‌تنیده‌اند.

Bandura, A. (1991). Social cognitive theory of self-regulation. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 248–287.

Bandura, A. (2001). Social cognitive theory: An agentic perspective. *Annual Review of Psychology*, 52, 1–26. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.1>.

Crain, W. (2011). *Theories of Development: Concepts and Applications* (6th ed.). Boston: Pearson.

Dostoevsky, F. (2002). *Crime and Punishment* (Translated by Richard Pevear & Larissa Volokhonsky). New York: Vintage Classics.

Morra, J. (2008). Revisiting Raskolnikov: The Psychology of the Crime. *The Dostoevsky Journal*, 9(1), 35–52.

Bandura, A. (1971). *Social Learning Theory*. General Learning Press.

Pajares, F. (1996). "Self-efficacy beliefs in academic settings." *Review of Educational Research*, 66(4), 543–578.

References

Bandura, Albert, (2006), *Social Learning Theories*. Translated by Yousef Karimi. Tehran: Avaye Noor Publishing.

Dostoevsky, Fyodor. (2018). *Crime and Punishment* (translated by Mehri Ahi). Tehran: Niloufar Publishing.

Zarrinkoob, Abdolhossein. (2006). *With the Caravan of Hella*. Tehran: Scientific and Cultural Publishing.

Shoarinejad, Ali Akbar. (2007). *Educational Psychology*. Tehran: Amirkabir Publishing.

Farjad, Mohammad. (2002). *Theories of Personality Psychology*. Tehran: Samt.

Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Prentice-Hall.

Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action*. Prentice-Hall.

Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Bandura, A. (1989). Social cognitive theory. In R. Vasta (Ed.), *Annals of Child Development* (Vol. 6, pp. 1–60). JAI Press.